

Kohtuasi C-231/21**Eelotsusetaotluse kokkuvõte vastavalt Euroopa Kohtu kodukorra artikli 98 lõikele 1****Saabumise kuupäev:**

12. aprill 2021

Eelotsusetaotluse esitanud kohus:

Verwaltungsgerichtshof (Austria kõrgeim halduskohus)

Eelotsusetaotluse kuupäev:

25. märts 2021

Kassatsioonkaebuse esitaja:

IA

Menetlusosaline:

Bundesamt für Fremdenwesen und Asyl

Põhikohtuasja ese

Üleandmise tähtaja möödumine või pikendamine kooskõlas määruse (EL) nr 604/2013 artikliga 29, kui psüühikahäire tõttu on isik tema tahte vastaselt või tema tahtest olenemata paigutatud haigla psühhiaatriaosakonda

Eelotsusetaotluse ese ja õiguslik alus

Liidu õiguse, eelkõige määruse (EL) nr 604/2013 tõlgendamine, ELTL artikkel 267

Eelotsuse küsimus(ed)

1. Kas kinnipidamisena Euroopa Parlamendi ja nõukogu 26. juuni 2013. aasta määruse (EL) nr 604/2013, millega kehtestatakse kriteeriumid ja mehhanismid selle liikmesriigi määramiseks, kes vastutab mõnes liikmesriigis kolmanda riigi kodaniku või kodakondsuseta isiku esitatud rahvusvahelise kaitse taotluse läbivaatamise eest (uuesti sõnastatud)

(ELT 2013, L 180, lk 31), artikli 29 lõike 2 teise lause tähenduses tuleb käsitada ka olukorda, kus isik on kohtumääruse alusel tema tahte vastaselt või tema tahtest olenemata paigutatud haigla psühhiaatriaosakonda (käesoleval juhul psüühikahäirest tingitud ohu tõttu iseendale ja teistele)?

2. Kui esimesele küsimusele tuleb vastata jaatavalt:

- a) Kas viidatud määruse artikli 29 lõike 2 esimeses lauses sätestatud tähtaega saab palve esitanud liikmesriigis kinnipidamise korral – asjaomasele isikule siduvalt – igal juhul pikendada ühe aastani?
- b) Kui ei, siis millise ajavahemiku võrra on pikendamine lubatav, kas näiteks ajavahemiku võrra, milleks on
  - aa) kinnipidamise tegelik kestus või
  - bb) kinnipidamise eeldatav kogukestus ajal, mil vastutavat liikmesriiki komisjoni 2. septembri 2003. aasta määruse (EÜ) nr 1560/2003, millega kehtestatakse üksikasjalikud rakenduseeskirjad määrusele nr 343/2003 (ELT 2003, L 222, lk 3; ELT eriväljaanne 19/06, lk 200) (muudetud komisjoni 30. jaanuari 2014. aasta rakendusmäärusega (EL) nr 118/2014 (ELT 2014, L 39, lk 1)), artikli 9 lõike 2 kohaselt teavitati,

millele mõlemal juhul lisandub mõistlik aeg uue üleandmise korraldamiseks?

Viidatud liidu õiguse sätted

Euroopa Parlamendi ja nõukogu 26. juuni 2013. aasta määrus (EL) nr 604/2013, millega kehtestatakse kriteeriumid ja mehhanismid selle liikmesriigi määramiseks, kes vastutab mõnes liikmesriigis kolmanda riigi kodaniku või kodakondsuseta isiku esitatud rahvusvahelise kaitse taotluse läbivaatamise eest (uuesti sõnastatud) (ELT 2013, L 180, lk 31; edaspidi „Dublini III määrus“), eelkõige artikli 29 lõige 2

Komisjoni 2. septembri 2003. aasta määrus (EÜ) nr 1560/2003, millega kehtestatakse üksikasjalikud rakenduseeskirjad määrusele nr 343/2003 (ELT 2003, L 222, lk 3; ELT eriväljaanne 19/06, lk 200; edaspidi „rakendusmäärus“) (muudetud komisjoni 30. jaanuari 2014. aasta rakendusmäärusega (EL) nr 118/2014 (ELT 2014, L 39, lk 1)), eelkõige artikkel 9

Euroopa Liidu põhiõiguste harta, eelkõige artiklid 6, 52 ja 53

Viidatud rahvusvahelise õiguse sätted

Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsioon (edaspidi „EIÕK“), eelkõige artikli 5 lõike 1 punkt e

Viidatud liikmesriigi õiguse sätted

2005. aasta varjupaigaseadus (Asylgesetz 2005, edaspidi „AsylG 2005“), eelkõige § 5:

Muu vastutav riik

§5. (1) Rahvusvahelise kaitse taotlus, mida ei lahendatud §-des 4 või 4a sätestatud alustel, jäetakse vastuvõetamatus tõttu läbi vaatamata, kui välislepingu või Dublini määruse alusel vastutab varjupaigataotluse või rahvusvahelise kaitse taotluse läbivaatamise eest mõni muu riik. Tagasilükkamise otsuses määratakse kindlaks ka vastutav riik. Taotlust ei lükata tagasi, kui BFA-VG § 9 lõike 2 järgse kontrolli käigus tuvastatakse, et tagasilükkamisega kaasnev väljasaatmise korraldus tooks kaasa EIÕK artikli 8 rikkumise.

(2) Lõike 1 kohaselt toimitakse ka siis, kui mõni muu riik on välislepingu või Dublini määruse alusel pädev kontrollima, milline riik vastutab varjupaigataotluse või rahvusvahelise kaitse taotluse läbivaatamise eest.

2005. aasta välismaalaste politseikontrolli seadus (Fremdenpolizeigesetz 2005, edaspidi „FPG“), §-d 46 ja 61

Vältimatu psühhiaatrilise abi seadus (Unterbringungsgesetz, edaspidi „UbG“), §-d 3 ja 8, § 10 lõige 1, §-d 11, 17 ja 18, § 20 lõige 1, § 26 lõiked 1 ja 2 ning § 30 lõige 1

Asjaolude ja menetluse lühikokkuvõte

- 1 Kassatsioonkaebuse esitaja on Maroko kodanik, kes saabus 2016. aasta oktoobris Liibüast Itaaliasse, kus ta 27. oktoobril 2016 identifitseeriti. Seejärel suundus ta Austriasse ja esitas seal 20. veebruaril 2017 rahvusvahelise kaitse taotluse. Seejärel toimus Dublini III määruse kohane nõupidamine ja 1. märtsil 2017 esitati Itaalia asutustele nimetatud määruse artikli 13 lõike 1 alusel vastuvõtmispalve. Sellele palvele vastust ei saadud. Seepeale teatati Itaalia asutustele 30. mail 2017, et Dublini III määruse artikli 22 lõike 7 alusel loetakse kassatsioonkaebuse esitaja vastuvõtmise palve rahuldatuks ja et üleandmise tähtaeg hakkas kulgema 2. mail 2017.
- 2 Bundesamt für Fremdenwesen und Asyl (föderaalne migratsiooni- ja varjupaigaamet, edaspidi „BFA“) jättis kassatsioonkaebuse esitaja rahvusvahelise kaitse taotluse 12. augusti 2017. aasta otsusega AsylG 2005 § 5 lõike 1 alusel rahuldamata. BFA leidis, et vastavalt Dublini III määruse artikli 13 lõikele 1

koostoimes artikli 22 lõikega 7 vastutab taotluse läbivaatamise eest Itaalia, määras FPG § 61 lõike 1 punkti 1 alusel kassatsioonkaebuse esitaja väljasaatmise (Itaaliasse) ja kinnitas, et kassatsioonkaebuse esitaja toimetamine piiripunkti on FPG § 61 lõike 2 kohaselt seaduslik.

- 3 Juba 23. oktoobriks 2017 kavandatud kassatsioonkaebuse esitaja üleandmine Itaaliale ebaõnnestus, sest ta oli selleks ajaks paigutatud Viinis asuva haigla psühhiaatriaosakonda, kusjuures Viinis asuv Bezirksgericht (esimese astme kohus) tegi 6. oktoobril 2017 UbG alusel esialgse õiguskaitse määruse paigutada isik haigla psühhiaatriaosaosakonda ja seejärel 17. oktoobril 2017 määruse jätta isik haigla psühhiaatriaosakonda kuni 17. novembrini 2017. Itaalia asutustele teatati 25. oktoobril 2017, et tulenevalt kassatsioonkaebuse esitaja paigutamisest haigla psühhiaatriaosaosakonda pikenes üleandmise tähtaeg Dublini III määruse artikli 29 lõike 2 kohaselt 12 kuuni.
- 4 Kohtumääruse alusel haigla psühhiaatriaosaosakonda paigutamine lõppes ennetähtaegselt 4. novembril 2017; kaks päeva hiljem lubati kassatsioonkaebuse esitajal psühhiaatriaosaosakonnast lahkuda.
- 5 Kassatsioonkaebuse esitaja toimetati 6. detsembril 2017 Austriast Itaalia piiripunkti. Selle peale esitas ta tähtajaks kaebuse, sest üleandmine toimus pärast seda, kui Dublini III määruse artikli 29 lõike 1 esimeses lõigus üleandmiseks ette nähtud kuue kuu pikkune tähtaeg oli 2. novembril 2017 lõppenud.
- 6 Bundesverwaltungsgericht (föderaalne halduskohus, edaspidi „BVwG“) jättis kaebuse 14. veebruari 2020. aasta otsusega põhjendamata tõttu rahuldamata, selle peale esitati kassatsioonkaebus eelotsusetaotluse esitanud kohtule.
- 7 BVwG lähtus õigusliku hinnangu kujundamisel sellest, et BFA 12. augusti 2017. aasta otsuses sisalduv kassatsioonkaebuse esitaja väljasaatmise korraldus oli lõplik ja ka täidetav. Väljasaatmise korraldus oli kehtiv veel ka enne piiripunkti toimetamist 6. detsembril 2017.
- 8 On õige, et Dublini III määruse artikli 29 lõike 1 esimeses lõigus ette nähtud kuue kuu pikkune tähtaeg kassatsioonkaebuse esitaja Itaaliale üleandmiseks lõppes 2. novembril 2017. Austria oli aga juba enne seda Itaaliale teatanud, et üleandmise tähtaeg pikeneb vastavalt Dublini III määruse artikli 29 lõikele 2 tulenevalt kassatsioonkaebuse esitaja paigutamisest haigla psühhiaatriaosaosakonda. Kassatsioonkaebuse esitaja ei viibinud eelvangistuses ega vangistuses. Siiski viibis ta 20. septembrist kuni 6. oktoobrini 2017 vabatahtlikult statsionaarsel psühhiaatrilisel ravil. Alates 6. kuni 17. oktoobrini 2017, samuti sellest päevast (ravi ennetähtaegse lõpetamise tõttu) kuni 4. novembrini 2017 oli ta Viinis asuva Bezirksgerichti (esimese astme kohus) määruste alusel paigutatud haigla psühhiaatriaosakonda. Alates 4. kuni 6. novembrini 2017 oli ta seal taas vabatahtlikult ravil.
- 9 Ajavahemikul, mil kassatsioonkaebuse esitaja oli paigutatud kohtumääruse alusel tema tahte vastaselt psühhiaatriaosakonda, oli tema suhtes rakendatud kohtulikku

vabaduse võtmist. Nimelt ei eelda see, et isik viibiks vanglas või et kinnipidamise alus oleks süüdimõistev kohtulahend. Käesoleval juhul nähtub vabadust piirava meetme olemasolu nii põhiõiguste harta artiklitest 6, 52 ja 53 kui ka EIÕK artikli 5 lõike 1 punktist e, eelkõige sellest, et näiteks vaimne häire võib olla õiguspärase kinnipidamise alus. Lisaks tuleneb UbG §-st 3 kumulatiivselt nõue, et haigestunu ohustab seoses oma haigusega tõsiselt ja oluliselt omaenda elu või tervist või teiste inimeste elu või tervist. Kassatsioonkaebuse esitaja paigutati haigla psühhiaatriaosaosakonda enda ja teiste isikute ohustamise tõttu.

- 10 Üleandmise tähtaega saab vastavalt Dublini III määruse artikli 29 lõikele 2 pikendada juhul, kui üleandev liikmesriik ei saanud kassatsioonkaebuse esitajat vastutavale liikmesriigile üle anda seetõttu, et isik oli põgenenud või – nagu käesoleval juhul – õigusasutuste poolt kinni peetud, mis välistas haldusasutuse juurdepääsu isikule.
- 11 Itaaliale teatati seega põhjendatult, et kassatsioonkaebuse esitaja on kinni peetud. Nii pikendati üleandmise tähtaega 12 kuuni, see tähendab kuni 2. maini 2018. Järelikult ei olnud piiripunkti toimetamise ajal üleandmise tähtaeg veel möödunud. Samuti olid täidetud õiguspärase piiripunkti toimetamise ülejäänud tingimused.

Eelotsusetaotluse põhjenduste lühikokkuvõte

- 12 Käesoleval juhul tuleb selgitada, kas kassatsioonkaebuse esitaja toimetati 6. detsembril 2017 Itaalia piiripunkti õiguspäraselt (tema üleandmise õiguspärasus), mis oleneb vastusest küsimusele, kas kõnesolevat meetet rakendati Dublini III määruse artikli 29 sätteid arvestades tähtajaks.
- 13 Euroopa Kohtu 25. oktoobri 2017. aasta otsuse Shiri (C-201/16, EU:C:2017:805) kohaselt nähtub sellega seoses ainuüksi asjaomase sätte sõnastusest, et selles nähakse tähtaja möödumise korral ette vastutuse täies ulatuses üleminek palve esitanud liikmesriigile, ilma et see sõltuks vastutava liikmesriigi mis tahes reaktsioonist (punkt 30). Kui palve esitanud liikmesriik ei anna avaldajat vastutavale liikmesriigile üle enne üleandmise tähtaja möödumist, läheb vastutus üle palve esitanud liikmesriigile (punkt 39), kusjuures üleandmise tähtaeg võib lõppeda ka pärast üleandmisotsuse tegemist (punkt 42). Sellises olukorras ei saa palve esitanud liikmesriigi pädevad asutused anda asjaomast isikut üle teisele liikmesriigile, vaid nad on vastupidi kohustatud võtma omal algatusel vajalikud meetmed, et tunnustada esimese liikmesriigi vastutust ja vaadata selle isiku esitatud rahvusvahelise kaitse taotlus viivitamata läbi (punkt 43).
- 14 Käesoleval juhul algas palve saanud liikmesriigile (Itaalia) vastamiseks Dublini III määruse artikli 22 lõikega 1 ette nähtud kahe kuu pikkuse tähtaja kulgemine 1. märtsi 2017. aasta vastuvõtmispalve kättesaamisest. Itaalia pädevad asutused ei vastanud vastuvõtmispalvele selle tähtaja jooksul, mistõttu läks vastutus pärast tähtaja lõppemist Dublini III määruse artikli 22 lõike 7 kohase nõusoleku fiktsiooni tulemusel (vaikimisi nõustumine) üle Itaalia Vabariigile. Kuivõrd

vaidlustamise tõttu ei olnud tähtjad kordagi peatunud, hakkas samal ajal kulgema Dublini III määruse artikli 29 lõike 1 esimeses lõigus ette nähtud kuuekuuline üleandmistähtaeg. See toimus 2. mail 2017, seega lõppes kõnealune üleandmistähtaeg 2. novembril 2017 ning sellele vastu ei vaieldud.

- 15 Dublini III määruse artikli 29 lõike 2 teine lause näeb siiski ette, et seda tähtaega „võib pikendada kõige rohkem ühe aastani“, kui isikut ei saanud kinnipidamise tõttu üle anda.
- 16 Üleandmistähtaja pikendamiseks asjaomase sätte alusel piisab, kui palve esitanud liikmesriik teatab vastutavale liikmesriigile enne kuuekuulise üleandmistähtaja lõppemist, et asjaomane isik on kinni peetud, ja nimetab ühtlasi uue üleandmistähtaja (selle kohta 19. märtsi 2019. aasta kohtuotsus *Abubacarr Jawo*, C-163/17, EU:C:2019:218, punkt 75).
- 17 Kassatsioonkaebuse väidete kohaselt oli üleandmistähtaeg 6. detsembril 2017, mil isik toimetati Itaalia piiripunkti (üleandmine), juba lõppenud. Viidatud seisukoha põhjendatuse tuvastamiseks tuleb eelotsusetaotluse esitanud kohtu hinnangul esmalt uurida küsimust, kas Dublini III määruse artikli 29 lõike 2 teise lause kohase (määruses täpsemalt määratlemata) „kinnipidamisena“ tuleb mõista ka olukorda, kus isik on kohtumääruse alusel tema tahte vastaselt või tema tahtest olenemata paigutatud haigla psühhiaatriaosakonda.
- 18 Seda järeldust võib toetada tõsiasi, et kõnesolev psühhiaatriaosakonda paigutamine tähendab asjaomase isiku tahtest olenematut kohtulahendil põhinevat vabadusekaotust, mistõttu puudub pädeval asutusel isikule üleandmise eesmärgil juurdepääs sisuliselt samamoodi nagu juhul, kui isikut peetakse kohtulahendi alusel kinni kriminaalmenetluse käigus (eelvangistus, vangistus).
- 19 Kõnealust järeldust võib Verwaltungsgerichtshofi (Austria kõrgeim halduskohus) hinnangul siiski väärata see, et „vastava soovita psühhiaatriaosakonda paigutamine“ UbG § 8 jj tähenduses on eelkõige ravimeede, mida „üksnes“ rakendatakse kohtumääruse alusel. Selline meede ei tarvitse (tingimata) olla hõlmatud mõistega „kinnipidamine“ (vt ka inglise keeles *imprisonment* ja prantsuse keeles *emprisonnement*).
- 20 Eelkõige tuleb meenutada, et just rasked haigused, mis algul takistavad üleandmist vastutavale liikmesriigile (ega võimalda seda isegi – nagu konkreetsel juhul – näiteks arsti järelevalve all või muudel tingimustel), ei saa olla sobiv alus, millele tuginedes üleandmistähtaega Dublini III määruse artikli 29 lõike 2 kohaselt pikendada. Kui asjaomase isiku seisund ei võimalda palve esitanud liikmesriigil teda üle anda enne Dublini III määruse artikli 29 lõike 1 esimeses lõigus ette nähtud kuuekuulise tähtaja möödumist, siis on vastutav liikmesriik vabastatud kohustusest asjaomane isik vastu võtta ja vastutus läheb artikli 29 lõike 2 kohaselt seega üle palve esitanud liikmesriigile (vt selle kohta näiteks 16. veebruari 2017. aasta kohtuotsus *C.K. jt*, C-578/16, EU:C:2017:127, punkt 89).

- 21 Seepärast ei saa isiku paigutamist haigla psühhiaatriaosakonda mõista „kinnipidamisena“ ning seega ei saa seda hinnata teisiti kui muul põhjusel haiglas viibimist, mis muudab isiku reisimisvõimetuks.
- 22 Kui Euroopa Kohus kokkuvõttes siiski leiab, et käesoleval juhul on paigutamine haigla psühhiaatriaosakonda „kinnipidamine“ Dublini III määruse artikli 29 lõike 2 teise lause tähenduses, siis tuleks Verwaltungsgerichtshofi (Austria kõrgeim halduskohus) hinnangul veel selgitada, millises ulatuses saab üleandmistähtaega konkreetsel juhul pikendada. Verwaltungsgerichtshof (Austria kõrgeim halduskohus) lähtub seejuures seisukohast, et asjaomane isik saab vaidlustada ka tähtaja pikendamise ulatust.
- 23 Viidatud normi sõnastuse järgi peab esinema põhjuslik seos „kinnipidamise“ ja üleandmistähtaja järgimata jätmise vahel ning sel juhul võib tähtaega pikendada „kõige rohkem ühe aastani“. Mõiste „kõige rohkem“ kasutamisest nähtub, et tähtaeg ei pea alati olema üks aasta.
- 24 Eelneva põhjal võib asuda seisukohale, et üleandmistähtaja pikendamise ulatus oleneb konkreetse juhtumi asjaoludest, kusjuures Verwaltungsgerichtshof (Austria kõrgeim halduskohus) leiab, et asjaomased kriteeriumid saavad olla eelkõige „kinnipidamise“ tegelik kestus (käesoleval juhul 30 päeva, 6. oktoobrist kuni 4. novembrini 2017) või „kinnipidamise“ eeldatav kestus ajal, mil palve saajaks olevat liikmesriiki on rakendusmääruse artikli 9 lõike 2 kohaselt teavitatud (käesoleval juhul 43 päeva, 6. oktoobrist kuni 17. novembrini 2017), millele mõlemal juhul lisandub mõistlik aeg uue üleandmise korraldamiseks. Kõnealuse mõistliku aja sisustamisel võib olla asjakohane lähtuda rakendusmääruse artikli 9 lõikest 1a, mille kohaselt peab üleandmine toimuma hiljemalt kahe nädala jooksul.
- 25 Euroopa Kohus leidis eespool viidatud kohtuotsuses Abubacarr Jawo (C-163/17, EU:C:2019:218, punkt 75), et kui asjaomane isik on põgenenud, siis tuleb Dublini III määruse artikli 29 lõike 2 teist lauset tõlgendada nii, et selleks, et pikendada üleandmistähtaega kõige rohkem 18 kuuni, piisab, kui palve esitanud liikmesriik teatab vastutavale liikmesriigile enne kuuekuulise üleandmistähtaja lõppemist, et asjaomane isik on põgenenud, ja nimetab ühtlasi uue üleandmistähtaja.
- 26 Seda võib Euroopa Kohtus käsitletud praktiliste probleemide kontekstis mõista nii, et palve esitanud liikmesriik võib juhul, kui asjaomane isik on põgenenud, määrata „vabalt“ uue üleandmistähtaja (siiski kõige rohkem 18 kuud). On mõeldav, et sama seisukoha järgimist ei saa välistada ka „kinnipidamise“ asjaoludel. Dublini III määruse artikli 29 lõike 2 teine lause seostab tähtaja pikendamise aga „kinnipidamisega“, sedastades, et tähtaega võidakse pikendada, kui asjaomase isiku üleandmine ei saanud toimuda tema kinnipidamise „tõttu“, samal ajal kui tähtaja pikendamist kõige rohkem 18 kuuni näeb säte oma sõnastuse kohaselt ette vaid juhuks, kui asjaomane isik „on põgenenud“ (ja põgenemise kestust ei saa enamasti üldse ette näha).

- 27 Sellise erineva sõnastuse tõttu on seoses tähtaja pikendamisega „kinnipidamise“ korral uuesti asjakohased eespool (punktides 23 ja 24) märgitud kaalutlused, kusjuures põhjuslik seos kinnitab „kinnipidamise“ tegeliku kestuse tähtsust, samal ajal kui rakendusmääruse artikli 9 lõikes 2 ette nähtud vastutava liikmesriigi kohustuslikku teavitamist arvestades võib oluline olla ka „kinnipidamise“ eeldatav kogukestus, mida hinnatakse vastutava liikmesriigi teavitamise ajal.
- 28 Kui esimesele küsimusele vastatakse jaatavalt, on Verwaltungsgerichtshofi (Austria kõrgeim halduskohus) otsuse tegemiseks igal juhul vaja vastata teisele küsimusele, sest ka selles osas ei näi liidu õiguse õige kohaldamine sedavõrd ilmselge, et ei jää ruumi põhjendatud kahtlusteks. Neil kaalutlustel esitatakse ELTL artikli 267 alusel eespool sõnastatud eelotsuse küsimused.

TÖÖDOKUMEN